

MACROFAUNANIEUWSMAIL 40 EIND DECEMBER 2003-12-24

Op de valreep nog een laatste macrofaunanieuwsbrief van 2003, veel leesplezier en de allerbeste wensen voor 2004!

Groetjes Marianne

NIET TWEE, MAAR DRIE CHAETARTHRIA SOORTEN IN NEDERLAND

Gert van Ee
donderdag 4 december 2003

Onlangs beschreven Oscar Vorst en Jan Cuppen een nieuwe soort van het genus *Chaetarthria*: *C. simillima* (Vorst & Cuppen, 2003). Met *C. seminulum* (Herbst, 1797) en *C. similis* Wollaston, 1864 is dit de derde soort van dit genus in ons land. De nieuwe soort *C. simillima* lijkt veel op *C. seminulum*, maar verschilt in het genitaal van het mannetje.

Hoe de verspreiding in Nederland is moet nog nader worden uitgezocht, maar *C. seminulum* en de nieuwe soort *C. simillima* worden overal in Nederland langs oevers gevonden, ook beide soorten op dezelfde locatie en door elkaar. De derde soort, *C. similis*, lijkt meer zuidelijk verspreid te zijn, maar dit is een zeer voorlopig beeld. Door vergelijking van de aedeagi zijn de soorten uit elkaar te houden.

Jan Cuppen houdt zich aanbevolen voor (geprepareerde) mannetjes *Chaetarthria* uit Nederland en buitenland, of (ongeprepareerd) in alcohol, maar wel duidelijk geëtiketteerd (dus met vindplaats, datum, x,y coördinaten, omschrijving locatie en vinder). Indien meer dan 25 monsters dan graag even van tevoren contact met Jan Cuppen; zijn huisadres (Buurtmeesterweg 16, 6711HM Ede) en e-mail (jan.cuppen@wur.nl).

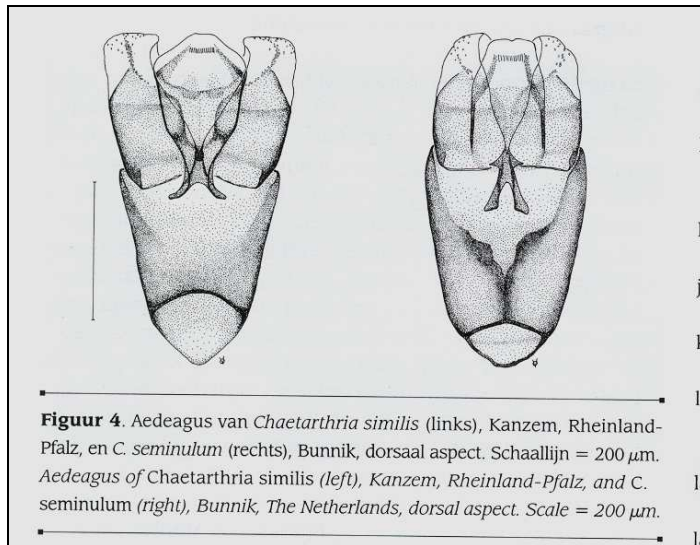
Literatuur

Vorst, O. & J.G.M. Cuppen, 2003a. – *Chaetarthria similis* Wollaston nieuw voor Nederland – in: Entomofauna van Meinweg en Roerdal – verslag van de 157^e zomerbijeenkomst te Herkenbosch. Ent. Ber., Amst. 63(3): 59-74.

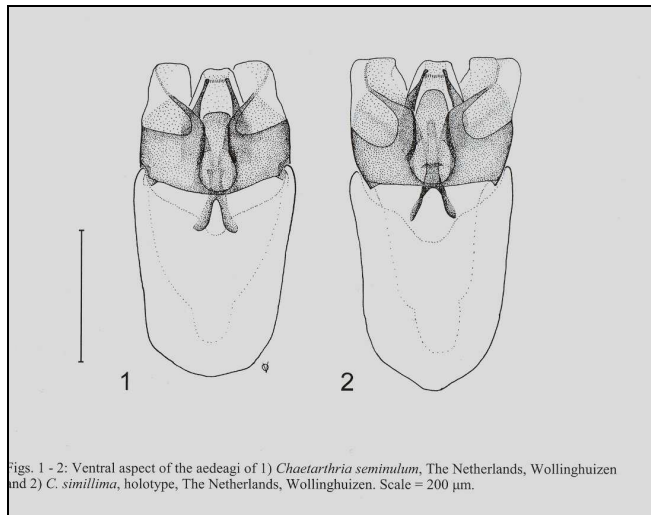
Vorst, O. & J.G.M. Cuppen, 2003b. - A third Palearctic species of *Chaetarthria* Stephens (Coleoptera: Hydrophilidae). Koleopterologische Rundschau 73: 161-167.

Hebauer, F., 1993. - European *Chaetarthria*. Latissimus 3: 1-3.

Met dank aan Oscar Vorst en Jan Cuppen voor informatie en toestemming de afbeeldingen te gebruiken.

Figuur 1. Figuur 4 uit Vorst & Cuppen 2003a.

Figuur 2. Figuren uit Vorst & Cuppen, 2003b.

WETTERSKIP FRYSLÂN

ORGANIEKE FUNCTIEBESCHRIJVING

WWB 38

Hydrobiologisch medewerker

PLAATS IN DE ORGANISATIE

Hoofdeenheid : Sector Watersysteem- en Waterkeringenbeleid
 Onderdeel : Afdeling Laboratorium
 Verantwoording aan : Hoofd afdeling Laboratorium

HOOFDTAKEN VAN DE FUNCTIE

- het mede opstellen van de jaarplanning voor het uitvoeren van biologisch onderzoek;
- het zelfstandig uitvoeren van biologisch onderzoek, het controleren, interpreteren en administratief verwerken van analyses (waaronder het uitvoeren van bemonsteringen, determinaties en van inventarisaties van water- en oeverplanten);
- het behandelen van milieuklachten op het gebied van waterkwaliteit;
- het beoordelen van de analyses en verwerken van biologische en chemische gegevens in technische rapportages ten behoeve van technische rapportages (beleidsondersteuning);
- het adviseren van veldwerkers voor de uitvoering van de biologische bemonstering;
- het begeleiden, uitvoeren en rapporteren van ecologische projecten;
- het up-to-date houden van eigen procedures en werkvoorschriften;
- het zorgen voor het juiste kwaliteitsniveau van het onderzoek door validatie van de analysemethoden en het initiëren van oplossingen bij overschrijding van vastgestelde waarden;
- het mede uitvoeren van interne audits;
- het ontwikkelen, verbeteren en testen van nieuwe bedrijfsprocessen en analysemethoden en hierover adviseren en rapporteren;
- het opzetten van onderzoeken en mede initiëren van vernieuwingsprojecten en kwaliteitsbeleid in het laboratorium;
- deelnemen aan (landelijke en regionale) werkgroepen ten behoeve van de ontwikkeling en optimalisatie van (inter)nationale normvoorschriften;
- het begeleiden van laboratoriumwerkzaamheden en beheren van apparatuur.

CONTACTEN

- met opdrachtgevers voor advies en informatie met betrekking tot uit te voeren onderzoek en de resultaten;
- met externe laboratoria en leveranciers om overleg te plegen over technisch inhoudelijke ontwikkelingen;

- met terreinbeheerders, grondeigenaren, leveranciers en vertegenwoordigers van particuliere instanties en overheden.

FUNCTIE-EISEN

Werk- en denkniveau: HBO.

Kennis/ vaardigheden/ ervaring:

- algemeen theoretische, praktische kennis van biologisch laboratoriumonderzoek;
- relevante vaktechnische cursussen;
- verwerking, interpretatie en presentatie van onderzoeksgegevens;
- inzicht in veiligheid en gezondheid in een waterzuiveringslaboratorium;
- kennis van administratieve procedures en statistische verwerking van gegevens;
- inzicht in (technische) processen binnen de afdeling;
- ervaring (circa 4 jaar) in biologisch onderzoek.

INDICATIEF FUNCTIENIVEAU

schaal 8

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met Dhr. R.A. van der Meer (058 – 2339650).

* K E N N I S G E V I N G *

De zes Friese waterschappen fuseren per 1 januari 2004.

Vanaf die datum vormen zij samen een nieuw waterschap:
het nieuwe Wetterskip Fryslân.

In verband met de verhuizing naar andere locaties en interne verhuizingen, sluiten de kantoren van de huidige waterschappen hun deuren op 19 december a.s. Vanaf die datum kunt u uw correspondentie richten aan het nieuwe waterschap.

Tot 19 december 2003 kunt u uiteraard nog terecht bij de huidige waterschappen.

De gegevens van het nieuwe waterschap zijn per 1 januari 2004:

Wetterskip Fryslân
Postbus 36
8900 AA Leeuwarden
telefoon: (058) 292 22 22
fax: (058) 292 22 23
e-mail: info@wetterskipfryslan.nl
internet: <http://www.friesewaterschappen.nl>

Hieronder volgen de verslagen van macrofauna overleg "boven NAP" en "Onder NAP"

Verslag van
Macro-invertebraten overleg -NAP
Opgemaakt door
Myra Swarte
Datum bespreking
18 november 2003

Plaats
RIZA
Doorkiesnummer
0320-298683
Bijlage(n)
1

Opening

Om 10.30 uur opent Myra de vergadering met de vraag wie er deze vergadering wil voorzitten. Marianne zit nu de vergadering voor.

Mededelingen

De hydrobiologische laboratorium van Het Waterlaboratorium zetelt voorlopig in Vogelenzang. In 2004 verhuizen ze naar het nieuwe gebouw in Haarlem.

De fusie van de waterschappen in Noord-Holland is rond. Het hybilab blijft in Edam, terwijl de rest van de afdeling in Purmerend zit.

Marianne heeft het Internationaal Rivierherstel Congres in Wageningen bijgewoond. Voor geïnteresseerden heeft ze kopieën van posters over meren en rivieren.

Over de **Kader Richtlijn Water**:

Alle wateren krijgen nu een status. Daarnaast is men bezig de wateren te classificeren. Hiervoor worden soortenlijsten opgesteld. Met AQEM kan je macrofauna indexen berekenen, zowel voor Nederlandse beken als voor Deutschland meerdere watertypen.

Ecoframe is een beoordelingssysteem voor meren. Een artikel hierover is als bijlage bij deze mail gevoegd. In 2006 moet het meetnet actief zijn. HH Delfland gaat zijn meetnet herzien om de KRW te kunnen laten draaien. Het grootste probleem wordt het om 1 landelijk datasysteem te maken. De KRW vraagt om een resultaatverplichting. Let op: als je met doelsoorten gaat werken, moet je die ook vinden.

Op 11 december is er een dag bij Alterra over beoordelingssystemen, www.AQEM.nl

Ton en David zijn naar een Hirudinea bijeenkomst in Leipzig geweest. Wat interessant is dat je in Nederland wel mag uitgaan van 4 soorten Piscicolidae en 1 Caspiobdella. Waarschijnlijk zit er ook in het beneden rivieren gebied nog 1 onbeschreven soort. Alleen Bielecki kan Piscicola's determineren. Van de paardenbloedzuiger Haemopsis zijn 2 kleurvarianten. Met lichte buik en donkere rug is meest voorkomend en met donkere buik en lichte rug is minst voorkomend
Ton deelt enkele kopieën uit.

Nieuwe literatuur

Algemeen Ecology and classification of North American freshwater invertebrates James H. Thorp, Alan P. Covich
Academic Press, ISBN 0-12-690647-5

Ecology of freshwaters
Brian Moss, ISBN 0-632-03512-9

Proceedings NCR-days 2002
Current themes in Dutch river research, NCR publication 20-2003
Das macrozoobenthos des Rheins 2000
68. Plenarsitzung 2/3 juli 2002 Luxemburg

Feeding of freshwater invertebrates

A.B. Monakov, ISBN 90-804341-3-2

Taxaliste der Gewässerorganismen Deutschlands
Informationsberichte des Bayerischen Landesamtes für Wasserwirtschaft heft 01/03;
ISBN 3-930253-89-5

Invasive Aquatic species of Europe. Distribution, impacts and management
Erkki Lappäkoski, Stephan Gollasch and Sergey Olemn
ISBN 1-4020-0837-6

Hoe waterdieren zich handhaven in een dynamische wereld
Henk Moller Pillot, uitg: Stichting Brabants Landschap

www.limnodata.nl

Plankton und Benthos der Donau, Elsa Kusel-Fetzman
Ergebnisse der Donau Forschung Band4, 1998; ISBN 3-901531-01-7

Crustacea [Waterpissebedden](#), Peter Huwae , Guido Rappé
KNNV uitgave ISBN 90-5011-171-8

Let op er zijn 2 nieuwe soorten Corophium onderweg. *Corophium robusta* en
Corophium sowinskyi
Lauterbornia 48: 57-60
In Lauterbornia 44: 49-63 melden ze de opmars van een nieuwe Mysidacea,
Katamysis warpachowskyi

Chironomidae ETI CD-rom series

- Chironomidae Larvae, key to the higher taxa and specie of the lowlands of Northwestern Europe
A.G. Klink, H.K.M. Moller Pillot
- Chironomidae exuviae
A key to pupal exuviae of th West Palaeartic Region
P.H. Langton, H. Visser

Hirudinea Fish leeches of Poland in relation of the Palearctic piscicolines
Alexander Bielecki
Genus Vol 8, no2, 323-375

Piscicola brylinskae, a new leech species from the Netherlands;
Aleksander Bielecki Wiadomosci Parazytologiczne T.47 (2001): 119-126

Diptera Mosquitoes and their control. Norbert Becker et al
Kluwer ISBN 0-306-47360-7

Checklist of the Diptera of the Netherlands
Paul L.Ty. Beuk 2002; ISBN 90-5011-163-7

Ephemeroptera Die Eintagsfliegen Zentraleuropas; Bestimmung und Ökologie
E. Bauernfeind, U.H. Humpesch; ISBN 3-900-275-86-6

Oligochaeta ETI CD-rom series

- Freshwater Oligochaeta of North-West Europe
Tarmo Timm, H.H. Veldhuijzen van Zanten

Nieuwe cursussen

Alterra organiseert op 26 en 27 februari 2004 een tweedaagse determinatiecursus voor Hirudinea. De cursus wordt gegeven door Dr. Clemens Grosser (Leipzig) en Gerard van der Velde. Zie ook Macrofaunanieuws 38.

De wantsen cursus van David is nog in voorbereiding.

Er is binnen deze groep behoefte aan een waterkevercursus. Vooral voor Halipilus.

Wie oh wie kan dit organiseren of informeren, dan wel delegeren.

Actie: allen

Bijzonder soorten

Ephemeroptera Ad: Ephemera glaucops in de Lange Vliet (Limburg)

Oligochaeta Ton: Aulodrilus japonicus komt algemeen voor. Het verschilkenmerk met A. pluriseta is de vorm van de dorsale chaetae. Bij A. pluriseta is de dorsale chaetae 2-puntig, bij A. japonicus is deze een kammetje.

Hydracarina Eric: Hydrachna skorikoui
Diplodontus scapularis
Arrenurus tricuspikator

Algemeen Jack meldt dat het in district 's Gravezande bijzonder is als je een soort vindt.

Verslag + vragen n.a.v. vorig werkoverleg

Algemeen Het WEW themanummer "Standaard-literatuurlijst voor determinatie van Nederlandse aquatische macro-invertebraten" is nog steeds niet uit. Kan het binnenkort op de WEW website geplaatst worden??

Ton zal hiervoor contact opnemen met Barend.

Actie: Ton

Rondvraag

Ton vraagt of er waarnemingen zijn van Quistadrilus multisetosum van voor 1982.

Saskia verteld dat ze dan al in de IJssel zijn waargenomen. Marianne zal dit nazoeken in de data van van Urk.

Actie: Marianne

Om 12.20 werd de vergadering gesloten.

Na de lunch hebben we meegebrachte beestjes bekeken. Dat was erg plezierig.

Neem weer probleem beesten mee, kunnen we er samen naar kijken!

Nieuwe datum: Dinsdag 6 april 2004 om 10.30 uur bij het RIZA

Notulen vergadering Platform Hydrobiologisch Medewerkers te Almelo (Waterschap Regge en Dinkel) op 28 augustus 2003

Aanwezig: Eveline Broos, Bert Knol, Minke de Vries, Birgitta Brans, Marion Geerink, Johan Mulder, Bert Klutman, Hans Hop, Jeroen van Mil (stagiair GTD-Oost-Brabant), Alexander Bosma (stagiair Ws. Noorderzijlvest), Jasper Hennekens, Hans Hop, Dolf Venema, Barend van Maanen, Frits Ebbens, Francien Lambregts van de Clundert, Martin Stamhuis, Miek Nooyen (voorzitter), Jan Klein, Janneke Spin, Jan de Rooij, Bert Storm (secretaris)
Afwezig: Mieke Moeleker, Carmen Verberne, Ruben van Kessel, Maloe Dekker, Monique Lamberigts-Korsten, Jeroen Meeuse

1. Opening en mededelingen/voorstellen nieuwe collega's

De twee stagiairs stellen zich voor. Francien Lambregts van de Clundert werkt bij Hoogheemraadschap West-Brabant (zie nieuwe adressenlijst).

2. Ingekomen stukken/vaststellen agenda

Er is een brief van de STOWA binnengekomen, die is rondgemaild (zie punt 6).

3. Notulen vorige vergadering (7 november 2002 Waterschap Hunze en Aa's)

Tekstueel:

Bert Knol was ook aanwezig op het vorige overleg. Graag ook mensen die afwezig zijn opschrijven.

Inhoudelijk:

Barend weet niet hoe het met de waterkeverlarvencursus staat. Hij zal daarnaar vragen. (Voorlopig zal deze nog niet plaatsvinden, not.). Miek heeft al wat Tanytarsus-vondsten doorgekregen. Geef het door.

4. Vaststellen plaats en datum volgende vergadering

19 Februari in Leeuwarden

5. Presentatie door Bert Knol

Bert houdt een presentatie over de opzet van het meetnet van Waterschap Regge en Dinkel.

6. Ebeosystemen/Briefwisseling met de STOWA/Determinatie-cd's op papier

Cursus EBEOsys wordt ontwikkeld. Hans Hop en sommige anderen hebben een enquête gekregen van de STOWA over EBEOsys-systemen. Er zitten aquatisch ecologen bij de begeleidingscommissie. We moeten over ontwikkelingen op termijn onze invloed uitoefenen. De secretaris moet Bas van der Wal van de STOWA uitnodigen om de volgende vergadering langs te komen om over het gebruik van EBEOsys, determinatieCD-ROMs en nieuwe ontwikkelingen te komen praten.

7. Specialistendagen

A Bloedzuigers

Dit najaar bloedzuigercursus van Gerard op 11 november (Bert Knol) (wordt uitgesteld, not.).

B Keverlarven

Al ter sprake gekomen bij punt 3.

C Limoniidae

Ton van Haaren en Hans Hop organiseren een Limoniidae-workshop. Niet op korte termijn.

D Water- en oeverplanten

Roelf Pot wil dat wel organiseren in 2004: mei/juni (bv. Ook zeggen en grassen). Bijna iedereen wil wel mee. (Het contact verloopt via Mieke Moeleker)

E Limnebius/Dryops

Onbekend, want Jeroen Meeuse is er niet

8. Nieuwe soorten in beheersgebied

Frits Groene glazenmaker (*Aeshna viridis*). Barend Silo piceus (larve en pop) en watermijten (zie artikel, dat uitgedeeld wordt). Hans Hop *Piersigia intermedia* in een kroos-zeggesloot met bossages; *Sperchon compactilis* in de Beekbergse beek (de eerste vondst of een van de eerste vondsten buiten Limburg), hierin zat ook *Lebertia fimbriata*; *Arrenurus biscissus* in sloten in een kwelgebied tussen Zwolle en Staphorst (tot nu toe alle andere waarnemingen in weteringen); *Hemimysis anomala*, *Dryops ernesti*. Johan: Heidebandlibel *Sympetrum*

pedemontanum, Chironomus acidophilus, Scheuzeria (veenbloembies). Bert Knol en Eveline Hygrobatas calliger, Aturus fontinalis, Dryops ernesti, Paracymus. Miek (en Mieke en Carmen): Cordulegaster boltonii, Athripsodes bilineatus. Bert Storm bijzondere brakwaterflora- en -fauna waaronder zeeduizendpoten en Zannichellia palustris subsp. Pedicellata.

9. Opzet ringonderzoek

Er zijn van 20 soorten 10 exemplaren verzameld. Binnenkort gaat het ringonderzoek van start. Mogelijk in november. Er zijn nog meer exemplaren gewenst. Opsturen voor 1 november.

10. Nieuwe literatuur

Hoe staat het met de determinatie-CD voor muggenlarven? (Deze is inmiddels uit, not.: Chironomidae larvae, Key to the higher taxa and species of the lowlands of Northwestern Europe, A.G. Klink & H.K.M. Moller Pillot, ETI/STOWA/RIZA, ISBN 90-75000-58-8, deze CD is mij automatisch toegestuurd).

Er wordt een Chironomidenlarven-tabel uitgedeeld (een vertaalde sleutel met aanvullingen van het standaardwerk van Moller Pillot voor de hiervoor genoemde CD-ROM uitkwam, not.) Bij Noord-Brabants Landschap bestellen: boek van Moller Pillot, zie macrofauna-nieuwsmail. Wantsenatlas: Verspreidingsatlas Nederlandse wantsen, B. Aukema, J.G.M. Cuppen, N. Nieser, D. Tempelman, 2002, Deel I: Dipsocoromorpha, Nepomorpha, Gerromorpha & Leptopodomorpha, EIS-Nederland, ISBN 90-76261-03-2. Vernieuwde Heidemann en Seidenbusch (libellenlarven). Artikelen in Ned. Faun. Med.

11. Rondvraag

Hans Hop vraagt wie wat aan veldparameters meet (punt voor de volgende vergadering). Naar stroomsnelheidsmetingen is Martin benieuwd. Barend determineert trichopterenpoppen.

Tot slot nog een website: <http://www.waterloopbaan.nl/>

(toen ik keek was hij under construction maar wellicht in het nieuwe jaar weer up to date)

einde nieuwsmail 40 december 2003